

Fotokast – polisemiczne oblicze fotoreportażu

URSZULA KUŹNIK

Uniwersytet Warszawski

Streszczenie

Narzędzia nowych mediów determinują powstanie nowych form dziennikarskich i fabularnych. Fotografia dziennikarska jest jednym z najważniejszych sposobów przekazywania informacji. Jej rozpowszechnienie jest związane z wykorzystaniem technik reprodukcyjnych. Co ważne, obraz awansował do statusu komunikatu. Zatem fotografia z pojawieniem się mediów zyskała nowe funkcje. Na potrzeby niniejszej pracy analizowałam wiele aspektów odbioru fotokastów. Po pierwsze tradycyjna fotografia jest przede wszystkim ilustracją, a fotokast stanowi jej rozszerzenie, ekspresję kombinacji różnych elementów. Po drugie to współistnienie wideo i fotografii. Takie połączenie daje możliwość kreowania multimedialnej formy. Przede wszystkim fotografie w fotokaście są selekcjonowane. Fotokast jest narracyjną formą, tworzy historię, która jest usystematyzowana tematycznie oraz czasowo. Co więcej to forma potwierdzająca wpływ postmodernizmu. Fotokast służy do dekonstrukcji rzeczywistości i montowania jej na nowo. Należy podkreślić, że fotokast to stosunkowo nowy gatunek dziennikarski, jest konsekwencją zmian technologicznych. Fotokast nie jest powszechną formą dziennikarstwa, wymaga profesjonalizacji i biegłości technicznej. Głównym celem mojej pracy jest określenie cech formy fotokastu. Zebrany materiał poddałam analizie i określiłam podobieństwo gatunkowe fotokastu w porównaniu do istniejących form należących do kręgu mediów, kultury i sztuki.

Słowa-kлючe: fotokast, reportaż, dziennikarstwo wizualne, fotografia dziennikarska

Abstract

Photocast – polyphonic type of photoreportage

New media tools determines the rise of new forms of journalism and fiction. Journalistic photography is one of the most important ways of transmitting information. Its dissemination is associated with the use of reproductive technologies. Importantly, the image was nominated statement. Photography with the advent of the media has gained new functions. The needs of the work analyzed the aspects of receiving photocasts. Traditional photograph is an illustration, while photocast is an extension. Expression of combination of various elements. The most important is coexistence video and photography. This combination gives the character creation. Photographs in photocast are ordered. Photocast is the specie most similar to photoreportage, meets the needs of customers on the images of human problems. It's an online, digital form of journalism, which can be played by its recipient at any time. This article contains descriptions and notes about twenty photocasts polish authors. Photocast is a form of narrative, formed by the assembly, which arranges it thematically, temporarily. This form is an example of the impact of postmodernism. Photocast is used to deconstruct reality and putting it on again. First of all phofotocast is relatively journalistic genre. It's the consequences of technological change. It should be emphasized that photocast is not a common form of journalism, requires professionalization and technical proficiency. The main goal of my work was the selection of distinctive features photocasts. For this purpose the collected material was subject to analysis of form and determination of its genetic origin. Photocast is compared to existing forms of media, culture and art.

Key words: photocast, reportage, visual journalism, photojournalism

I. WSTĘP

Nowe media prowokują do odkrywania nowych oraz modyfikacji tradycyjnych form przekazu. Współczesne dziennikarstwo opiera się głównie na obrazie w formie video i fotografii. Należy podkreślić, że fotografia prasowa nie mogłaby się rozwinąć bez zastosowania technik reprodukcyjnych. Droga ilustracji prasowej przebiegła od techniki

drzeworytniczej, dagerotypu, rastra poprzez aparat kliszowy¹. Obecnie mamy do czynienia z erą wzmożonej multiplikacji treści, która wynika z cyfryzacji środowiska medialnego. Taki stan rzeczy wynika także ze zmian charakteru komunikatów, jakimi posługują się media. Stało się tak poprzez przewartościowanie statusu słowa. Maryla Hopfinger zwraca uwagę, że wedle poprzedniego systemu myślenia słowo łącono z konceptem, a obraz z konkretem. Tymczasem obraz awansował do miana komunikatu, objął nowe funkcjonalności. Ponadto dzięki technikom multiplikacji obrazy zaistniały w przestrzeni masowej, a także wykazały nową wartość znaczeniową².

II. HYBRYDYCZNOŚĆ FOTOKASTU W WIZUALNEJ I NIewizualnej Ekspresji

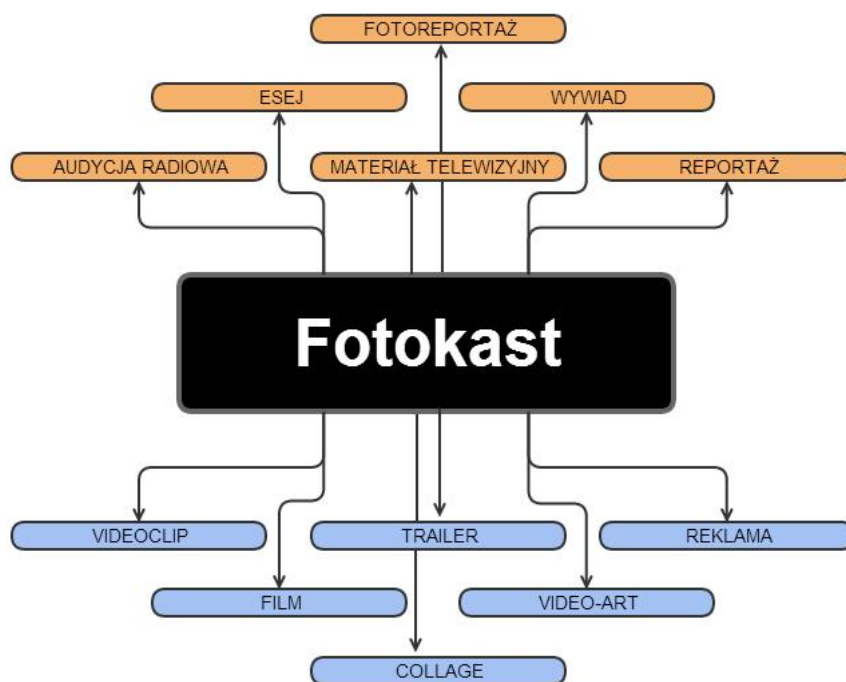
Fotokast jest hybrydą, która wykracza poza ramy gatunkowe zestandaryzowanych form przekazu. Media funkcjonują jako percepcyjne przedłużenie człowieka i stały się czynnikami „sprawczymi”. Rozwój i modyfikacje środków przekazu nie tylko spowodowały poszerzenie horyzontów postrzegania świata, ale także skutkują nowymi proporcjami, zadaniami oraz przeznaczeniami. Dla Marshalla McLuhana hybrydyzacja łączy się z wolnością, wyzwoleniem spod utartych i narzucanych form³. Fotokast jest konsekwencją implozji sfer działalności dziennikarskiej, artystycznej i filmowej. Poniższa grafika obrazuje te formy, które wykazują podobieństwo gatunkowe do fotokastu. Każdy z nich posiada określone cechy, strukturę oraz funkcjonuje w profilowanym środowisku.

---

¹ S. Peters, *Ilustracja prasowa*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Kraków 1960, s. 25-35.

² M. Hopfinger, *Doświadczenia audiowizualne. O mediach w kulturze współczesnej*, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2003, s. 129-130.

³ *Energia hybrydowa. Les Liaisons Dangereuses (Niebezpieczne związki)*, Marshall McLuhan, w: *Zrozumieć media. Przedłużenie człowieka*, tł. N. Szczucka, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 2004, s. 91-98.

Źródło: opracowanie własne.

III. FOTOKAST JAKO GATUNEK DZIENNIKARSKI

Fotokast jest gatunkiem dystynktywnie najbardziej zbliżonym do fotoreportażu. Jak podkreśla Kazimierz Wolny-Zmorzyński fotoreportaż odpowiada na zapotrzebowanie odbiorców na obrazy ukazujące ludzi uwikłanych w życiowe problemy. Forma ta składa się z rejestracji wydarzeń powszechnych, historycznych i może być dokumentacją społeczną. W fotoreportażu bohater jest rejestrowany w swoim naturalnym środowisku. Dla twórcy najważniejszy jest taki dobór materiału fotograficznego, aby zarysować konstrukcję psychiczną bohatera, dramatyzm sytuacji czy złożoność ludzkich relacji. Najważniejszą, niezbywalną cechą fotograficznych gatunków dziennikarskich jest wizualność, za pomocą której uzyskuje się natychmiastowe oddziaływanie⁴. Fotoreportaż jest kompilacją co

⁴ K. Wolny-Zmorzyński, E. Nowińska, K. Groń, W. Sosnowski, *Fotografia dziennikarska. Teoria-praktyka-prawo*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2011, s. 31-33.

najmniej trzech fotografii. Zatem jego odbiór jest formą narracyjną, która pozwala na budowanie historii danego wycinka rzeczywistości⁵.

Fotokast jest odmianą fotoreportażu wykorzystującą technologię tworzenia cyfrowego obrazu oraz proces postprodukcji. Może pełnić funkcję fotografii prasowej, zastąpić ją i skuteczniej przekazać informacje. Tutaj jednak należy podkreślić, że jest to internetowa forma dziennikarska, która może być odtwarzana przez odbiorcę w dowolnym czasie. Odpowiada na zindywidualizowane potrzeby konsumentów mediów elektronicznych.

IV. KRYTERIA ANALIZY I MATERIAŁ BADAWCZY

Fotokasty zostały wyselekcjonowane na podstawie formy, tematyki oraz jakości merytorycznej i technicznej. Forma jest oceniana na podstawie sposobu prowadzenia narracji. Celem analizy cech formalnych materiału badawczego jest wskazanie na specyfikę fotokastu jako dziennikarskiego wizualnego komunikatu. Badanie fotokastów jest procesem złożonym, na który składa się obserwacja sekwencji obrazów, montażu oraz tematyki. Na gruncie socjologicznym mamy do czynienia z badaniem zjawisk, relacji przestrzennych, utrwalonych reprezentacji zachowań, zdarzeń, a także kategorii informacji⁶. Fotokast w ujęciu medioznawczym nie istnieje bez kontekstu dziennikarskich form uznanych już za tradycyjne.

Materiał badawczy został wybrany wśród polskich produkcji, które powstały na przestrzeni 2009-2013 roku. Należy podkreślić, że złożoność struktury fotokastów, jak i pojedynczych elementów składowych prowadzi do zindywidualizowanego procesu dekodowania. W poniższych opisach nakreśliłam najbardziej rozpoznawalne aspekty, tak aby stało się możliwe wyabstrahowanie cech formalnych fotokastu.

1. „Szeptuchy” Andrzej Sidor 2009

Źródło: <http://www.youtube.com/watch?v=nmtu77gHrzQ>

Treść wizualna i dźwięk są środkami wyrazu, za pomocą których opisywana jest działalność uzdrowicieli, popularnie nazywanych „szeptuchami”. Fotografie utrwalają czynności

---

⁵ Ibidem, s. 33.

⁶ J. Collier Jr., M. Colier, *Zasady badań wizualnych*, tł. Marcin Korzewski, w: *Fotospołeczeństwo. Antologia tekstów z socjologii wizualnej*, red. Małgorzata Boguni-Borowska, Piotr Sztompka, Wydawnictwo Znak, Kraków 2012, s. 711.

związane z rytuałami i uzdrawianiem chorych. Sekwencje obrazów wyróżniają się dużym nasyceniem oraz separacją tonów i kolorów. Na ścieżkę dźwiękową składa się opowieść dwóch uzdrowicieli, którzy opowiadają o przypadkach przywrócenia do zdrowia poprzez swoje obrzędy. „Szeptuchy” to świadectwo przeszłych rytuałów, etnograficzny i historyczny dokument.

2. „Droga Bodygarda” Adam Lach 2009

Źródło: <http://vimeo.com/5651831>

Twórca wykorzystuje syntetyczne czarno-białe fotografie bohaterów, które oddają fizjonomię szkolonej osoby, a także wskazują na jego rys psychologiczny. Podkład muzyczny nadaje tempa oraz buduje napięcie, które jest porównywalne z filmami akcji. Autor wykorzystuje możliwości techniczne i wykorzystuje kadry imitujące efekty kamery przemysłowej, które spełniają dwie funkcje: dodaje autentyczności nagraniom oraz stanowi klamrę całego *videoutworu*. Dramaturgii obrazom filmowym dodają „ujęcia z ręki”. To portret grupy zawodowej. Fotokast daje możliwość ukazania tego, w jaki sposób dana grupa porusza się w obrębie swoich uprawnień. Warstwa wizualna staje się swoistym wejściem w przestrzeń zawodową głównych bohaterów. „Droga Bodygarda” jest stylistycznie blisko związana z telewizyjnym materiałem informacyjnym, jednak bez kulminacyjnego zdarzenia.

3. „Dzieci z Trójkąta” Adam Lach, 2009

Źródło: <http://vimeo.com/5651831>

Fotokast jest socjologiczną obserwacją sytuacji dzieci w najniebezpieczniejszej dzielnicy Wrocławia. Autor dokumentuje wypowiedzi i życie codzienne młodych bohaterów zestawiając je z podkładem muzycznym. Fotokast ma potencjał oddziaływania na emocje odbiorców. We wstępie wmontowane są fotografie profilowe dzieci, stylizowane na portrety więzienne. Taki zabieg intertekstualny pozwala na szybkie zdekodowanie położenia społecznego małych dzieci.

4. „Taki los” Andrzej Sidor, Marcin Pawlukiewicz, Mariusz Przybysz, 2009-2011

Źródło: <http://www.youtube.com/watch?v=FkB09CYsX0g>

Fotokast jest wizualno-dźwiękowym portretem człowieka żyjącego samotnie na wsi na Suwalszczyźnie. W pierwszej połowie materiału autor stosuje video w połączeniu z monologiem głównego bohatera, który opowiada o swoim życiu, samotności i o miejscu, w

którym mieszka od lat. W drugiej mamy do czynienia z *refotografia*⁷, która pokazuje upływający czas na podstawie serii ujęć ze zmieniającymi się porami roku. Zastosowanie tej techniki pokazuje rytm życia portretowanego człowieka.

5. „Warszawa żegna prezydenta” Katarzyna Jędruszczak, Grzegorz Gospodarek, 2010

Źródło: http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=Kl07_lIP6QI

Fotokast dokumentuje reakcje mieszkańców Warszawy na tragiczną wiadomość o katastrofie prezydenckiego samolotu w Smoleńsku. Seria zdjęć i nagrań video zawiera emocjonalne reakcje na wstrząsające informacje. Zestawienie obrazów stanowi relację wizualną i bodziec emocjonalny. Istotnym czynnikiem wpływającym na odbiór tych obrazów jest kontekst historyczny, którym obudowane jest wydarzenie. W dłuższej perspektywie temporalnej materiał ma charakter dokumentacji historycznej, która obejmuje zapis reakcji na tragiczne wydarzenie.

6. „Flood walls” Filip Ćwik, 2010

Źródło: <http://vimeo.com/66388165#>

Fotografie pochodzą z wnętrza zniszczonych domów w Sandomierzu i Kocierzowie podczas powodzi w 2010 roku. Autor utrwalił obrazy zniszczeń dokonanych przez żywioł. Dźwięk potęguje wstrząsający efekt, ponieważ na ścieżce umieszczone zostały odgłosy ptaków i pozytywki.

7. „To jest wieś” Milena Rachid Chehab, Piotr Małecki, 2010

Źródło: <http://www.youtube.com/watch?v=eol7eZMIsz4>

Początkowy tekst umieszczony w fotokaście wskazuje na formę zawartości dźwiękowej w postaci wywiadów z mieszkańcami. Autor wskazuje, że w odróżnieniu od ankieterów spisu rolnego nie koncentruje się na danych, ale na specyfice życia ludzi. Fotokast jest podzielony według zakresu pytań, m.in. „Miasto...”, „Moje ulubione zajęcie...”, „Najbardziej denerwuje mnie...”, „Moje największe marzenie”, „ Podróże”, „ Najbardziej mnie zachwyca”, „Rodzina

---

⁷ *Refotografia* jest wykorzystywana w socjologii jako technika badania zmiany społecznej. Więcej o tym narzędziu w artykule: J Riegier, *Retrospektywne badanie wizualne zmiany społecznej. Na przykładzie przemysłu wycinki papierówki w Górnym Półwyspie Michigan*, w: *Badania wizualne w działaniu. Antologia tekstów*, red. M. Frąckowiak, K. Olechnicki, Warszawa 2011, s. 67-107.

to...". Autor pokazuje otoczenie, środowisko życia ludzi mieszkających na wsi. Stosuje zabieg montażowy polegający na synchronizacji obrazu fotograficznego z wypowiedziami portretowanych osób. Statyczny obraz jest połączony z dźwiękiem. W jednej sekwencji zestawia ze sobą dwie fotografie. Na pierwszej widnieje pomieszczenie kuchenne, a drugiej na tym samym tle pojawiają się dwie postacie. Takie rozwarstwienie wizualności przebywania w przestrzeni prywatnej umożliwia odbiorcy zapoznanie się ze specyfiką miejsca, a następnie z wizerunkami bohaterów. Autor przybliżyła za pomocą fotografii klimat otoczenia. Elementy fotografii świadczą o aspiracjach i upodobaniach bohaterów. Zdjęcie dziewczyny w czarnych szpilkach jest zestawione z wiejską bramą i psem. W warstwie dźwiękowej bohaterka fotografii opowiada o swoich butach. Jaki efekt? Bohaterowie stają się nam bliscy. Autor pokazuje cały przekrój społeczny. Przedstawienie wsi w takim kontekście ma *voyerystyczny* charakter, pozycjonujący odbiorców jako podglądaczy. Należy podkreślić, że fotokast nie ma charakteru interwencyjnego, ukazuje wycinek rzeczywistości, dokumentuje. Nacisk położony jest na portretowanie bohaterów.

8. „Miejskie konie” Piotr Małecki, 2011

Źródło: <http://www.youtube.com/watch?v=GO3dCOoCTLA>

Fotokast składa się ze wstępu, w którym od początkowych minut zasygnalizowany jest najważniejszy aspekt i bohaterowie. Materiał dotyczy problematyki społecznej. Już w początkowych minutach trwania fotokastu odbiorca widzi szokujący obraz wykopywanego martwego konia. Dźwięk ma znaczenie uzupełniające. Użyty przez autora podkład muzyczny buduje atmosferę wzruszenia i sygnalizuje zakres emocjonalny, który dominuje w utworze. Warstwa dźwiękowa składa się również z wywiadów, wypowiedzi bohaterów, którzy bezpośrednio mają styczność z problemem opuszczonych koni. Momentem kulminacyjnym i najbardziej wyrazistym emocjonalnie jest odebranie zwierzęcia chłopcu. Autor za pomocą wyselekcjonowanych fotografii i podkładu muzycznego zaakcentował rozpacz przywiązanego do zwierzęcia młodego człowieka. Fotografie pozwalają na zatrzymanie w kadrze najbardziej dosadnych chwil podczas krytycznej sytuacji. Małecki nakreślił w swoim fotokaście problem, który dotyczy pewnego obszaru, społeczności.

9. „Małyś” Adam Lach, 2011

Źródło: http://www.youtube.com/watch?v=9tnjKBn_XU

Autor przedstawia zjawisko wspólnotowości Polaków, jakie buduje identyfikacja z odnoszącym sukcesy sportowe bohaterem. Adam Małyś jest postacią centralną i osią znaczeniową narracji. W fotokaście występują zarówno video, jak i fotografia wykonana w tej samej sytuacji. Taki zabieg pozwala na uchwycenie szczegółów, mimiki bohaterów w unieruchomionym obrazie, jakim jest fotografia oraz sprawia, że odbiorcy są bliżej zaznajomieni z danym wycinkiem rzeczywistości. Autor wykorzystał ekspresywne okrzyki komentatora sportowego i stworzył kompilację spektakularnych medialnych wybuchów euforii. Aby stworzyć taki obraz niezbędne było posłużenie się archiwalnymi materiałami TVP. W fotokaście odczuwalny jest podniosły nastrój, który jest jednak zestawiony z narracyjnym piękniem w postaci przepychanek podczas ustawiania barierki przez ochroniarzy. W końcowych sekundach widzimy triumfalną figurę skoczka, a następnie dwóch kibiców. Nie mamy do czynienia z relacją sportową, ale z obserwacją zachowania bohatera zbiorowego, jakim jest kibicujący tłum. Opowieść jest wielopłaszczyznowa i posiada silny komponent psychologiczno-socjologiczny. Wnikliwość i dobór materiałów do montażu jest przemyślanym scenariuszem mającym na celu ukazanie kwintesencji wspólnotowości Polaków.

10. „Bezgranica” Tomasz Padło, 2011

Źródło: <http://www.youtube.com/watch?v=ny2CBHBxUUu>

Fotokast jest częścią promocyjną projektu *bezGranica*. Autor dokonuje fotograficznego rekonensansu po obszarze historycznego pogranicza Polski. Projekt ma na celu eksplorację wizualną przestrzeni, której zróżnicowanie jest konsekwencją odmiennej polityki państw zaborczych. W fotokaście widzimy w jaki sposób granice rozbiorowe determinują kulturową strukturę Polski. Autor wskazuje na zagęszczenie sieci kolejowych, różnice religijne, status majątkowy mieszkańców i politykę rolną. Fotografia spełnia tutaj rolę dokumentacji różnic kulturowych. Ponadto materiał wizualny podkreśla walory polskiego krajobrazu. Autor stosuje linearną technikę narracyjną. Po opisie następuje warstwa wizualna. Tekst spełnia analogiczną funkcję do podpisu pod fotografią dziennikarską. Wykorzystany jest jeden podkład muzyczny, który nadaje tempo zmieniającym się obrazom i planszom w tekstem. Nie mamy tutaj użytego materiału video czy wywiadu. Jednak autor wykorzystał animowany

motyw dynamicznie zmieniającej się zielonej linii, który ingeruje w każdą fotografię. Forma fotokastu jest tutaj wykorzystana do celów edukacyjnych. Odbiorca uzyskuje możliwość rozszerzenia wiedzy historycznej poprzez kontakt z materiałem wizualnym.

11. „Wakacje w Afganistanie. Polscy żołnierze na patrolu”, Dariusz Zalewski, Anna Skurczyńska, 2011

Źródło: <http://www.youtube.com/watch?v=GdxTQ9j8KtY>

Pierwsze fotografie pokazują warunki, w jakich pracują polscy żołnierze, w jakich wykonują swoje zadania. Obrazy nie są drastyczne, nie ma przesunięć w stronę sensacji. Autor zastosował zabieg oddalania i zbliżania się fotografii. Nieruchome kadry są animowane za pomocą ruchu. Elementem składowym, który nadaje rytm całości fotokastu i stanowi jednocześnie o wartości informacyjnej są wywiady z bohaterami, które korespondują z materiałem wizualnym. Treść tworzy zbiór informacji na temat warunków życia i pracy polskich żołnierzy w Afganistanie. Bohaterowie mają możliwość wypowiedzenia się na temat stanu technicznego sprzętu, którym dysponują. Wyrażają swoje obawy względem miejsca, w którym pełnią służbę.

12. „Grać jak tata” Arkadiusz Jażdżewski, Daniel Frymark, Bartosz Ostrowski, 2011

Źródło: <http://www.youtube.com/watch?v=-ltS1JBEPuA&feature=relmfu>

Fotokast jest utrzymany w czarno-białej konwencji barwnej. Materiał przybliża funkcjonowanie oraz sylwetki członków stowarzyszenia aktywizującego niepełnosprawnych na polu sportowym. To wizualny reportaż z elementami dźwiękowymi, które mogłyby zostać wyemitowane na antenie radiowej w formacie audycji radiowej. W fotokaście efekt ruchu jest uzyskany poprzez animację poklatkową z wykorzystaniem fotografii oraz poprzez zbliżenia nieruchomych obrazów. Budowa nastroju oraz ukierunkowanie percepcji zależne jest od dwóch odpowiednio połączonych elementów składowych, od fotografii i ścieżki dźwiękowej w formie wywiadów z bohaterami fotokastu.

13. „Lech mistrz” Adam Ciereszko, 2011

Źródło:

<http://www.youtube.com/watch?v=255X4h1KaOs&feature=BFa&list=ULGO3dCOoCTLA>

Fotokast otwiera seria zdjęć ze zwycięskiego meczu Lecha Poznań. Najważniejszą warstwą opisującą rangę wydarzenia są zakodowane niewerbalnie reakcje emocjonalne na zwycięstwo. Autor montując materiał stosuje m.in. spowolnienie video. Fotografie pojawiają się w obrębie tożsamego materiału filmowego powodując efekt zatrzymania w czasie. Pewne zachwianie względem przekazu pojawia się w momencie prezentacji fotografii bez jednoczesnego zatrzymania ścieżki dźwiękowej. Twórca nie koncentruje się tak jak byłoby to w przypadku mediów informacyjnych na meczu, ale na reakcji kibiców na wygraną. Ludzie tworzą swoiste widowisko społeczne.

14. „Polacy w Holandii” Adam Lach, Dariusz Koźlenko, 2011

Źródło: <http://www.youtube.com/watch?v=VII7yNTptzg&feature=relmfu>

Wstępem do fotokastu jest przemontowany fragment filmu promocyjnego firmy zachęcającej Polaków do pracy w Holandii. Autor już na wstępie demaskuje pozorną sielankę wykreowaną w ogłoszeniu. Postępuje się nią w subwersywny sposób dokonując odwrócenia kontekstu materiału wizualnego umieszczonego w dalszej części fotokastu. „Polacy w Holandii” to nie tylko wizualny obraz sytuacji Polaków za granicą. Ważną rolę informacyjną obok fotografii i video pełnią wywiady oraz tablice z istotnymi danymi dotyczącymi sytuacji pracujących imigrantów. Takie ujęcie dokumentuje warunki pracy, ale także zwraca uwagę na zjawisko dysproporcji statusów materialnych w krajach Unii Europejskiej. Mamy tutaj do czynienia z dwoma odrębnymi perspektywami. Autorzy portretują sytuację konkretnych osób. Zastosowano w tym celu zabieg polegający na zmontowaniu ciągu fotografii pracowników wraz z podpisami informującymi o ich sytuacji, potrzebach i życiowych dążeniach.

15. „Od dna”, 2011, Krzysztof Wierzbowski (Polska Agencja Fotografów Forum -- zdjęcia, dźwięk, montaż), Marzena Nykiel (wywiady), Daniel Gołąbek (muzyka)

Źródło:

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=VOKwCGQKnvM

Fotokast „Od dna” jest reportażem o sytuacji bezdomnych. Jego struktura oraz sposób prowadzenia narracji jest zbliżony do materiałów telewizyjnych o charakterze interwencyjnym lub dokumentalnym. Autorzy budują wizualnie dwie historie bezdomnych, uzupełniając je o wywiady przypominające życiową spowiedź bohaterów. W zamierzeniu twórców fotokast ma wywołać współczucie oraz uwrażliwić na los ludzi wykluczonych ze społeczeństwa.

16. „Bieg katorżnika” Bartłomiej Busz,

Źródło: <http://www.youtube.com/watch?v=CTcbJdqSb-k>

Fotokast jest wizualną relacją z zawodów sportowych odbywających się w ciężkich warunkach na terenie poligonu wojskowego. Fotografie umieszczone są pomiędzy dynamicznym materiałem video. Obrazują emocje oraz ukazują pokonywanie trudności i przeszkód przez zawodników. Autor prezentuje uczestników wyłącznie podczas trwania zawodów. Dźwięk jest połączeniem muzyki, odgłosów z otoczenia, krzyków oraz przyspieszonych oddechów zawodników.

17. „Haiti. Zapomniany dramat.” Paweł Łączny, Tomasz Woźny, Konrad Grześlak, 2011

Źródło: <http://www.youtube.com/watch?v=0Ns26RrBDF8>

Fotokast stanowi dalszy ciąg doniesień medialnych. Jest zapisem sytuacji po intensywnym okresie informacyjnym dotyczącym katastrofalnych skutków trzęsienia ziemi na Haiti. To, co już nie jest w zasięgu bieżących mediów informacyjnych i nie wzbudza sensacji zostało przedstawione za pomocą formy fotokastu. Tekst pisany na czarnych planszach oraz w formie napisów jest elementem poszerzającym zakres wiedzy na temat sytuacji mieszkańców Haiti. Podpisy przybliżają specyfikę życia i problemy, z którymi borykają się po katastrofie. Autor ukazuje na fotografiach biedę, w szczególności dzieci, które starają się odnaleźć w zastanej rzeczywistości. Całość materiału wizualnego uzupełniają kadry ukazujące specyfikę tamtejszego krajobrazu. W ciągu kilkunastu minut twórca egzemplifikuje

problemy mieszkańców Haiti. Fotografie przybliżają sylwetki ludzi, Na jednym z początkowych kadrów widzimy chłopca patrzącego wprost w obiektyw. Kompozycja fotografii sprawia, że oglądana postać staje się bliska odbiorcy. W tle widoczne jest otoczenie, w którym prawdopodobnie porusza się na co dzień portretowany chłopiec. Fotografie przedstawiające codzienne życie mieszkańców przeplatają się z elementami świadczącymi o minionym kataklizmie. Autor świadomie umieszcza zdjęcie spodni rzuconych na brzeg konotując tragiczną śmierć. Odbiorca doświadcza w fotograficzno-filmowej rzeczywistości. Czerpie wiedzę o miejscu, kulturze, skutkach katastrofy, a także ukazwane w materiale postacie stają się bliższe.

Zderzenie fotografii z video pokazują siłę wyrazu i oddziaływania fotografii. Mowa tutaj o fotograficznym aspekcie utrwalania. Nieruchome obrazy wywołują emocje, angażują widza i prowadzą do uruchomienia percepcyjnego aparatu psychicznego oraz zapamiętywania.

18. „Kolej pierwszej damy” Bartek Solik, 2012

Źródło: <http://www.youtube.com/watch?v=0Ns26RrBDF8>

Niejednoznaczny tytuł fotokastu dotyczy historii pierwszej damy polskiego narciarstwa Barbary Grodziskiej-Kurkowicz. Narratorką jest sama główna bohaterka. Forma ma charakter retrospektywny. Do produkcji zostały wykorzystane archiwalne fotografie Grodzińskiej-Kurkowicz z różnych okresów jej życia. Fotografia łączy się z video. Autor stosuje nakładanie się obrazów, zbliżenia, rozmycia krawędzi kadrów. Synteza dokonuje się poprzez zastosowanie czarno-białej kolorystyki. Fotokast ma charakter biograficzny, wykorzystujący poprzez wykorzystanie archiwalnych zdjęć. W warstwie dźwiękowej najważniejszym elementem składowym jest wypowiedź tytułowej bohaterki. Materiał zrealizowano w jej prywatnej przestrzeni. Całość stanowi opowieść wizualną, nakreślenie życiowej drogi zasłużonej narciarki. Autor montując współcześnie nagrany materiał video z fotografiami archiwalnymi imituje pracę pamięci, proces wspomniania. Nastrój jest budowany poprzez podkład muzyczny, a także zabiegi formalne polegające na modyfikowaniu saturacji koloru. Fotokast „Kolej pierwszej damy” jest przykładem prezentacji sylwetki.

19. „Jodie” Piotr Małecki, 2012

Źródło:

http://www.youtube.com/watchfeature=player_embedded&v=OcO3hHnhvBo

„Jodie” jest kolejnym przykładem fotokastu obrazującego wycinek rzeczywistości w skali mikro. Przedstawia otoczenie, sceny z życia wybranej bohaterki. Narracja jest skoncentrowana na jej punkcie postrzegania rzeczywistości. Jodie to imigrantka, która próbuje odnaleźć się w polskich realiach. W materiale zawarta jest dokumentacja otoczenia, w jakim porusza się główna postać. Autor posługuje się elementami video i fotografią, która często zawiera wyeksponowane szczegóły, m.in. gołębia, kwiat w doniczce. Podkładem dźwiękowym jest wypowiedź bohaterki na temat jej życia w Polsce. Krytykuje warunki zastane w Warszawie, opisuje swoje doświadczenia związane z założeniem ogrodu i relację z synem. Z punktu widzenia dziennikarskiej przydatności jest rodzajem reporterskiego materiału obrazującego sylwetkę człowieka, który próbuje znaleźć swoje miejsce w hermetycznej polskiej kulturze.

20. „Zabić geja” Agata Grzybowska, Wojciech Karpieszuk, 2013

Źródło:

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=nn7WfUH8N00#t=33

Fotokast rozpoczyna widok ugandyjskiego miasta z perspektywy lotu ptaka. Kolejnym elementem są wywiady z mieszkańcami, które są manifestacją homofobii, agresji i nieuzasadnionego strachu. Narracja opiera się na wyczerpującym przedstawieniu tła całego spektrum zjawiska, które w Ugandzie występuje w powszechnej skali. Autorka za pomocą fotografii portretuje homoseksualistów. Głównym bohaterem, a zarazem reprezentantem opresjonowanych jest David, aktywista, który został zabity po ujawnieniu swojej orientacji seksualnej. Temat, który został poruszony przez Agnieszkę Grzybowską stanowi studium problematyki nietolerancji.

V. ASPEKTY ODBIORU FOTOKASTÓW

Fotokast może pełnić funkcję fotografii prasowej, zastąpić ją i skuteczniej przekazać informacje. Samodzielna fotografia jest w tradycyjnym znaczeniu ilustrowaniem, natomiast fotokast jest jego rozszerzeniem, a nawet raportowaniem za pomocą wizualizacji. W fotokaście odbiorca ma do czynienia z fotografią, która stanowi nie tylko konkretny przekaz informacji, ale również istnieje w kontekście innych elementów składowych. Połączenie fotografii z przekazem video wydobywa specyfikę ekspresji fotografii. Po pierwsze fotografie wykorzystywane w fotokaście nie mają nadawanej przypadkowej kolejności. W zamyśle autora projekcje fotografii mają decydujące znaczenie. Po drugie fotografie kładą akcent na tematyczne szczegóły, rozszerzają pojęcie o prezentowanej rzeczywistości, przybliżają rysy psychologiczne, a także fizjonomie bohaterów. Fotografia o mocnym zabarwieniu emocjonalnym angażuje odbiorcę i stwarza warunki do wizualnego zaangażowania.

VI. STRUKTURA FOTOKASTÓW

Najważniejszym procesem, podczas którego powstaje fotokast jest montaż. Stanowi czynność cięcia i łączenia ujęć „mającą na celu ich uporządkowanie pod względem czasoprzestrzennym, dramaturgicznym, a także znaczeniowym”. Polega na operowaniu konstrukcją czasu za pomocą łączenia ze sobą ujęć⁸. Fotokast jest przykładem na adaptację fotografii dziennikarskiej do zmieniającej się świadomości odbiorców, nastawionych coraz częściej na krótki, dynamiczny i skonsolidowany treściowo przekaz. Postmodernizm nakreślił nowe ramy dla interpretacji rzeczywistości. Ze szczególnym naciskiem na dekonstrukcję. Fotokast jest w tym ujęciu rodzajem zdekonstruowania wycinków rzeczywistości i ułożeniem ich na nowo. Obrazy stanowią dominantę we współczesnym przekazywaniu informacji i dostarczaniu rozrywki.

Po przeprowadzonej analizie treści i wyselekcjonowaniu cech dystynktywnych zaczerpniętych z tradycyjnych form dziennikarskich, artystycznych i komercyjnych można wyróżnić następujące cechy wyróżniające fotokast, jako formę dziennikarskiej wypowiedzi:

---

⁸ *Słownik filmu*, red. R. Syska, Wydawnictwo Zielona Sowa, Kraków 2005, s. 109.

- Komplementarność
- Złożoność
- Polisemiczność
- Ekspresywność
- Interwencyjność
- Spójność
- Wielowątkowość
- Wartość estetyczna

Fotokast dziennikarski to wielowymiarowe, multimedialne oblicze fotoreportażu, jest odpowiedzią fotoreporterów, dziennikarzy na przemiany technologiczne, cyfrowe sposoby prezentacji treści oraz na preferencje odbiorców. Fotokast jest ewolucją, przez którą przechodziła forma opisu świata, jakim jest reportaż. Rozwój technologiczny i wymogi percepcyjne w dobie społeczeństwa obrazkowego stworzyły grunt do rozwoju gatunkowego fotoreportażu. Fotokast jest gatunkiem dziennikarskim, stanowiącym konsekwencję rozwoju technologii, zmian sposobów przyswajania informacji oraz coraz bardziej powszechnego nieustannego poszukiwania nowości na nasyconym rynku informacyjnym. To hybryda, która łączy w sobie elementy „starych” nośników informacji. Cechy wyróżniające fotokast wskazują na profesjonalizację dziennikarstwa i rozszerzenie możliwości operowania obrazem, który staje się coraz częściej jedynym odczytywanym nośnikiem informacji. Społeczeństwo rozwija się w systemie medialnym, który coraz mocniej nasycy się obrazami.

LITERATURA

Badania wizualne w działaniu. Antologia tekstów, red. M. Frąckowiak, K. Olechnicki, Warszawa 2011.

Fotospołeczeństwo. Antologia tekstów z socjologii wizualnej, red. Małgorzata Boguni-Borowska, Piotr Sztompka, Wydawnictwo Znak, Kraków 2012, s. 711.

Hopfinger Maryla, *Doświadczenia audiowizualne. O mediach w kulturze współczesnej*, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2003.

McLuhan Marshall, *Zrozumieć media. Przedłużenie człowieka*, tł. N. Szczucka, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 2004.

Peters Stanisław, *Ilustracja prasowa*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Kraków 1960.

Słownik filmu, red. R. Syska, Wydawnictwo Zielona Sowa, Kraków 2005.

Wolny-Zmorzyński Kazimierz, Nowińska Ewa, Groń Krzysztof, Sosnowski Waldemar,
Fotografia dziennikarska. Teoria-praktyka-prawo, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2011.